

CONFÉRANÇOÙ

CURIUS,

UTIL HAC INTERESSANT.

G. *Gant piou e zeo bet poblet ar bed?*

R. Gant bugale Noë, Sem, Cham ha Japhet.

G. *Pez seurt partach a voe grêt dezo?*

R. Sem en devoe al lodennou eus ar c'hreiz-de eus an Asi; Cham en devoe an Afriq, ha Japhet an Europ, hac al lodennou nord en Asi.

G. *Pet sqiant natur en deus an den?*

R. Pemp : Ar Güelet, ar C'hlevet, ar Blassa, ar C'huesa, hac an Touch.

G. *Piou en deus invantet ar Scritur?*

R. En attribui a rër da Zoue memes, a roas da Voyses an dec Gourc'hemen eus al Lezen, scrifet var diou daul ven. Cadmus, roue Thèbes, mab da Agenor, roue Phenici, a zigassas ar Scritur eus ar Phenici en Greç, vardro ar bloavez 1617 aroc J.-C.

G. *A bez seurt utilite eo ar Scritur?*

R. N'en deus den na gonven e zeo an utilla eus an oll sqiantchou : beza e zeo ene ar c'hommerç, tablen an amzer dremenet, reglen an hini da zont, ha messajer ar sònjesonou. Anfin, ar Scritur a zo eun dra necesser d'ar sqiantchou oll, pa zeo güir, anes-àn ne alfet get ajissa e stat abet eus ar vuez, dreist oll, en eur vrô e pehini ne vever nemet dre ar c'hommerç.

G. Petra é an Eol?

R. Eur voul caer meurbet, pehini a zo o sclêrijennâ an douar, hac an oll gorfou ténval eus ar pezh a gompos ar bed.

G. Petra en deus an Eol a deoder?

R. Beza en deus vardro tri c'hant nontec mil lèo, tost da gant unnec goech brassoc'h eguet hini an douar, dre betra e veler e zeo brassoc'h an Eol vardro ur milion pèvar c'hant mil goech eguet an douar. Beza e mâ pèvar milion lèo ha trégont diouzomp.

G. Da betra e servich an Eol?

R. Da sclêrijenna ha da dômna an douar, da brodui ar plant, an anevalet, ha da ober dê beva ha cresqi. An Eol a sclêrijenna ar bed abaoe ma zêo crouet, ha placet é gant Doue ive qer just evel ma é dleet, evit bea util deomp; rac, ma ve huelloc'h, ne alfe qet astomma an douar; ma ve izelloc'h, e teufe da c'hrilla qement zo oll. Servicha a ra c'hoas da regli bue an dud, dre an heuriou, an deveziou, ar misiou, ar bloaveziou hac ar c'hantvejou : anfin, hep an Eol ne alfe den beva.

G. Lavarit din hac an Eol a flach?

R. Goechall e credet e troe an Eol endro d'an douar; mes brêmâ e zoar sur é an douar a ra an dro d'an Eol.

G. Pegueit e mâ al Loar diouzomp?

R. Pemp mil ha pèvar-uguent tri-c'hant peder lèo varnuguent peurvuia, rac avichou e ve tostoc'h, hac avichou pelloc'h : vardro pemp goech varnuguent e zeo biannoc'h eguet an douar.

G. Pegueit emedi ar Stered eus an douar?

R. N'eus qet allet er stadudi en eur fêçon sclêr; mes gouzout a rêr penos ar re dosta a zo, d'an nebeuta tout, pèvar c'hant mil goech pelloc'h eguet an eol.

G. Petra é eun Eclip Eol?

R. Eun Eclip Eol en deus lec'h pa en em gav al Loar etre an Eol hac an Douar.

G. Hac eun Eclip Loar?

R. Eun Eclip Loar a éru pa en em gav an Douar etre al Loar hac an Eol.

G. *Penos en em form ar Glao?*

R. Dre stancadurez ar c'hounabrennou, a zo forcel gant an avel, pe an digoridiguez eus an ear, a forç d'en em unani en bannac'hou, pere en em gav neuza deut da vea re bonner evit en em zouten en ear hac a goez en glao.

G. *Petra é an Erc'h?*

R. Eun dastumidiguez eus a damouigou scorn, meur-
bet bian, formet dre galediguez ar c'hounabrennou. Au
tamouigou scorn-ze, ouz en em unani en nombr bras,
hac en eur lezel entrezo calz a spaç gollo, ne formont
nemet pluennouigou scàn v a erc'h, pere a receo eus
a bep costez ar sclêrijen, hac a barris güenn-cann.

G. *Penos en em form ar Grizill?*

R. En em formi a ra eus a dacadennou glao, pere,
en eur dremen ebars en oabrou yen, en em scorn en
eur goea. Evelse, ne dlefe james bea brassoc'h eguet an
dacadennou glao; mes mar dê yen avoalc'h evit scorna
ar bannac'houigou dour a rancontr, pe ma en em unan
meur a c'hreunen assambles, e teu da vea tevoc'h, hac
e form ar greuniou-ze, pere a zo avichou bras evel eur
graouen pe eur vi; ar pez a zo caus peurvuia e ra
muioc'h a zroug ar grizill eguet ar glao, eus a behini
ar bannac'hcu, e lec'h en em unani en eur goea, a zo,
er c'hontrol, divizet dre ar resistanç eus an ear.

G. *Petra é ar Gurun?*

R. Ar Gurun a zo eur vogueden, pehini o vea ran-
fermet en eur gouabren, a sco gant nerz ar gouabren-ze;
al luc'heden a barris aroc ar gurun a deu eus ar stoca-
den, pehini a anflam ar vogueden-ze. Ar foultr, pehini
eo ar vogueden-ze anflamet, o tont anfin da grevi ha
da zifframma ar gouabren, dre an oll effortchou a ra,
a fraill hac a zistruj oll qement a rancontr.

G. *E pet gevren e tivizer ar bed?*

R. E pemp: an Europ, an Asi, an Afric, an Americ
hac an Oceani.

G. *Gant piov é bet dizoloet an Americ?*

R. Gant Christoph Colomb, naviguer brudet bras,

e us a Gèn, er bloa 1492. Bonvila e ramplaças hac a lacas en digas d'ar Spagn, e pelec'h e varvas gant ar chagrin.

G. *Pehini é ar vrassa eus a bemp qevren ar bed e pehini en em gav ar muia a avur hac a arc'hant?*

R. An Americ.

G. *Pehini é ar binvidica e froueziou an douar?*

R. An Asi : hi eo a furnis ar spiceres, ar mein hac ar plant precius, ha calz a draou all.

G. *E pehini ané e santer ar brassa tomder?*

R. En Afric, brô ar vorianed.

G. *Pehini é ar muia poblet, hac e pehini e zé ar sqiantchou ar muia soignet?*

R. An Europ, ar bianna eus ané, mes ar gaera hac an interessanta. Enni en em gav ar greizen eus an de-readeguez, ar binvidiguez, al lezennou, ar sqiantchou hac ar c'hommerç.

G. *Penos e hanver ar pêvar gostez eus ar bed?*

R. Ar C'hreiz-dez, an Nord, ar Sav-Eol, hac ar C'huz-Eol.

G. *Penos gouzout al lec'h m'en em gaver?*

R. Ne zeus nemet trei ar c'hein d'ar sav-eol ; neuze e zeus a gleiz ar c'hreiz-dez, a deo an nord, adrec ar sav-eol, ha dirac ar c'huz-eol.

G. *Penos e hanver an Avelou a c'hoez eus ar pêvar gostez-se?*

R. O henvel a rêr er memes renq : Avel Su, Avel Nord, Avel Reter hac Avel Gornocq.

G. *Petra é ar Môr?*

R. Eur vrasder divuzul eus a zour c'hoêro ha sall.

G. *Perac é sall ha c'hoêro an dour môr?*

R. Dre vescadur meur a vatier, eus a bere e zeo an holen al loden principal, hac a deu a fong ar môr memes, gant re all treinet gant rivierou vras en em dol ebars, hac ive c'hoas ar re a zorti eus a voren an douar.

G. *Penos e tivizer an amzer?*

R. Dre ganvet, dre vloa, ha dre vis.

G. *Pet devez en deus peb Mis?*

R. Güenveur en deus 31 ; C'huevrer, 28 pe 29, herves

ma vez ar bloaves; Meurs, 31; Ebrel, 30; Mae, 31; Even, 30; Gouere, 31; Eost, 31; Güengolo, 30; Here, 31; Du, 30; ha Qerzu, 31.

G. *Petra a hanver bloaves ordinal, pe biseost?*

R. Ar bloaves ordinal en deus 365 devez, hac ar bloavez biseost 366 : êruout a ra bep pévar bloas.

G. *E ped loden e tivizer ar Bloa?*

R. En peder : an Nevez-Amzer, an Hân, an Discar-Amzer, hac ar Gouân.

G. *P'eur e commançont-ii?*

R. Ar guenta a gommanç an 21 pe an 22 a Veurs; an eilvet, an 20 pe an 21 a Even; an deirvet, an 20 pe an 21 a Voengolo; hac ar bedervet, an 20 pe an 21 a Guerzu : tri mis e pad peb sêson.

G. *Petra a ell ar bed da gaout a vrasder?*

R. Ar Bed en deus nao mil léo drô; ha ma ve ellet toulla an douar dindan hon treid, e ve ret ober eun toull a bêvar mil pemp cant léo : neuze e ve cavet en tu-all tud hac o deus o zreid ouz hon re-ni, rac an douar o vea rond, en em gav habitet a bep coste.

G. *Comzit din brémâ eus a eun invantion benac.*

R. An Tân a voe ar c'henta tra a zizoloas an dud. Plos ha Plox, mibien Acon, eus ar c'hoec'hvet generation, o vea o pourmen var bord eur forest vras, e tigüeas eun tempest qen horrubl, ma scòe an eil güezen ouz eben, hac e crogas an tân e meur a hini, dre nerz ar frottamant. Plos ha Plox, pere n'o devoa güelet biscoas tam tân, a zônjas e voa ze eur bunion a beurz Doue, hac e redjont en eur voela da lavarar d'o zad ar pez o devoa güelet. Acon a yas gante var ar plaç, e pelec'h ne gavjont nemet glaou maro, mes pere a voa tom. Dre eun inspiration a Zoue, e lavarar d'e vugale qemer daou dam coad sec'h, hac o frotta stard an eil eus eguile : en ober a rejont, ha qerqent o devoe tân.

Er bloa 130 eus ar bed, Jubal a invantas ar fêçon da ober tantennou evit en em loja. Tubald-Cain a invantas ar fêçon da forji hostillou houarn. Naambleur, e c'hoar, a invantas ar fêçon da nea ha da ober lien.

Er bloa 139, Cain a gonstruas ar guenta kær, pehini a hanvas Enochia.

Dagon a invantas ar fêçon da hada ar greun, ha da ober an alazr.

Er bloa 2178, an Athenianet a invantas ar fêçon da labouratar gloan had'en em zervicha eus a heaul. Mysor, o pourmen var bord ar môr, a zastumas eun nebeut eoneo, ha goude er bea tãnvêt, e laqas ober haulen.

Qenta marc'h a voe houarnet, a voe hini Childeric, roue a Franç, er bloa 482.

Er bloa 515 e voe construet ar c'henta Melinou e Franç.

Er bloa 830, an Holandisien a invantas an Horolachou.

Ar C'hleyer a voe implijet e Franç, vardro ar bloa 550, invantet tost da Rom, vardro ar bloa 400.

Er bloa 1440, Yan Guttemberg, soudard allamant, a invantas an Imprimeri.

Pell goude, eur manac'h a invantas ar Poultr.

Er bloa 1654, Charles IX, roue a Franç, a ordrenas ma commançe ar bloa ar c'henta devez a vis Güenveur: aroc e commence vardro Pasq.

Ar c'harcul decimal, ar poeziou hac ar muzuriou nêve a zo ive eun invantion ar gaera. Nac a boan o devoa ar scolaerien guèz guechal, o tesqi carculi dre diner, dre goennec ha dre livr! Brêmâ ne zeus nemet *francou* ha *çantimou*, fêçon meurbet êzet da garculi, hac adoptet gant an darn-vuia eus ar rouantelezou all. Ar poeziou hac ar muzuriou còs a chenche casi e peb parros eus a Franç: brêmâ ar poeziou hac ar muzuriou nêve a zo hivizigen ingal dre ar Franç oll.

G. Comzit din eus ar Franç.

R. Ar Franç a zo divizet en 89 Departamant, 383 Arrondissamant, 2,800 Canton, ha 40,161 Commun. En hirdet e deus 260 lèo, hac en ledandet 245. Bea zo 37,000,000 a bopulation.

G. Lavarit din eun dra var ar Francisien.

R. Ar Francisien a zo laouen ha hentapl. Carout a reont an oll sqiantchou; tud meurbet vaillant int en oll brezellou, eur garante an tenera o deus evit o mam-brò,

hac e rofent an dacaden divea eus o goad evit he difen. Bea int speredus, güiziec, hac injiaus; soudardet calonec ha gracios int.

G. *Hanvit ar Rouantelezou principala eus an Europ.*

R. Brô-Zoz, ar Russi Europ, ar Suéd, an Autrich, ar Pruss, ar Franç, Naples, ar Spagn, ar Portugal, an Turqi Europ, an Holand hac ar Beljiq.

G. *Petra é bividiguez ar Russianet?*

R. En jeneral int grossier, ignorant ha sovaj e meur a broving, hac en darn all e tisquezont bea civilizet, vaillant, speredus hac injiaus.

G. *Petra a leverot-u eus a habitantet ar Portugal?*

R. Bea int deread, jenerus, sobr ha dissimul. Tremen a reont evit bea glorius ha venjançus.

G. *Hac ar Spagnolet, petra int-ii?*

R. Pretanti a rêr int roc hac orgouillus; mes sobr int, pridirijs ha paciant er maleuriou. Lavarat a rêr en proverb : roc evel eur Spagnol.

G. *Petra a lavarit-u eus a habitantet ar Suéd?*

R. Bea int glorius ha vaillant, ha carout a reont ar sqiantchou hac al lux.

G. *Petra a lavarit-u eus an Alamantet?*

R. Tremen a reont evit bea laborius ha vaillant; mes n'int qet sobr : evel calz a Vretonet, e caront re o banne.

G. *Petra é bividiguez an Turget?*

R. Meurbet e caront ar repos, ha calz douguet int d'al lubricite, d'al lux, d'an impocrisi, ha dreist oll d'an interest. Carantezus int en andret an estranjourien. Ar Sultan a guemer an titrou pompus eus *Doüe an douar*, *Sgeudan Eol hac al Loar*, ha *Distribuer Rouantelezou*.

G. *Comzit din ive eus an Holandisien.*

R. O bizidi a zo fontet var ar vertuz. Remercout a rêr en o zoues eun urz hac eur c'hundu leun a furnez hac a zo necesser d'ar gout o deus evit ar c'hommerç. N'eus pobl ebet qer propr egueto var ar pez a apparchant dê. Meurbet e caront ar bièr hac ar butun.

G. *Pez seurt tud é an Italianet?*

R. En jeneral int gracios, prudent ha speredus mad

evit ar sqiantchou hac ar micherious; mes reprochi a rêr dé da vea venjançus.

G. *Nac ar Zozon, petra int-ii?*

R. Ar gouarnamant en deveus troet anê a grenn d'an navigation ha d'ar c'hommerç; simpl ha serius int, mes mancout a reont a zobrentez.

G. *Pe seur bividiguez o deus an Africanet?*

R. Tremen a reont evit bea feroç, digalon ha disleal, herves eur beacher benac; mes herves re-all, en em gav meur a bobl er c'hontreou-ze o deus ar memes bividiguez evel a voa e commançamant ar bed. En dezert Sahara, eur marc'hadour a roas cant mil scoët evit eur banne dour, rac eno e rêr bete tri c'hant lêo avichou hep na ve cavet eur strill.

G. *Roit din eun detaill eus a seiz Burzud ar bed.*

R. 1. Ar Volz caer a eure Arthemis da ober d'e fried, ar roue Mosol, er guær a Halicarnas, capital rouantelez Cari. Ar pez caer-ze en devoa tri droatad ha tri-uguent eus ar c'hreiz-de d'an nord; ar façaden a voa eun nebeut strissoc'h; bea en devoa pévar c'hant unnec troatad trô. E hueldet a voa eus a seiz troatad ha trêgont, ha bea en devoa c'hoec'h colonen ha trêgont en diabars. Ar philosoph Anaxagoras, eus a Glamozen, pa er goelas, a lavaras : Cetu aze calz a arc'hant chenchet e mein.

2. Templ Jerusalem, construet gant ar roue Salomon, var mene Moria, er plaç ma velas David en æl distrujer eus a justic Doue, eur c'hleze noaz en e zorn. Seiz vloaz e voet ouz en ober. Ar plaç santel eus an Templ-se a voa hir ha ledan eus a ugent ilinad, hac eus ar memes hueldet, eus a behini dec ilinad a voa goloet eus a aour, hac an dec ilinad all eus a vein precius. Joseph an historian a lavar e voa ennàn dec mil cantolor aour, dec mil daul, goloet en aour, hac unan goal vras, tout en aour; ugent mil anaf aour, ha daou c'hant mil arc'hant; pévar-uguent mil plat aour, ha cant tri-uguent mil arc'hant, ugent mil scudel aour, ha daou-uguent mil arc'hant; ugent mil ezançouer bras arc'hant, hac anter-cant mil all biannoc'h; dec mil robe goernisset eus a vein